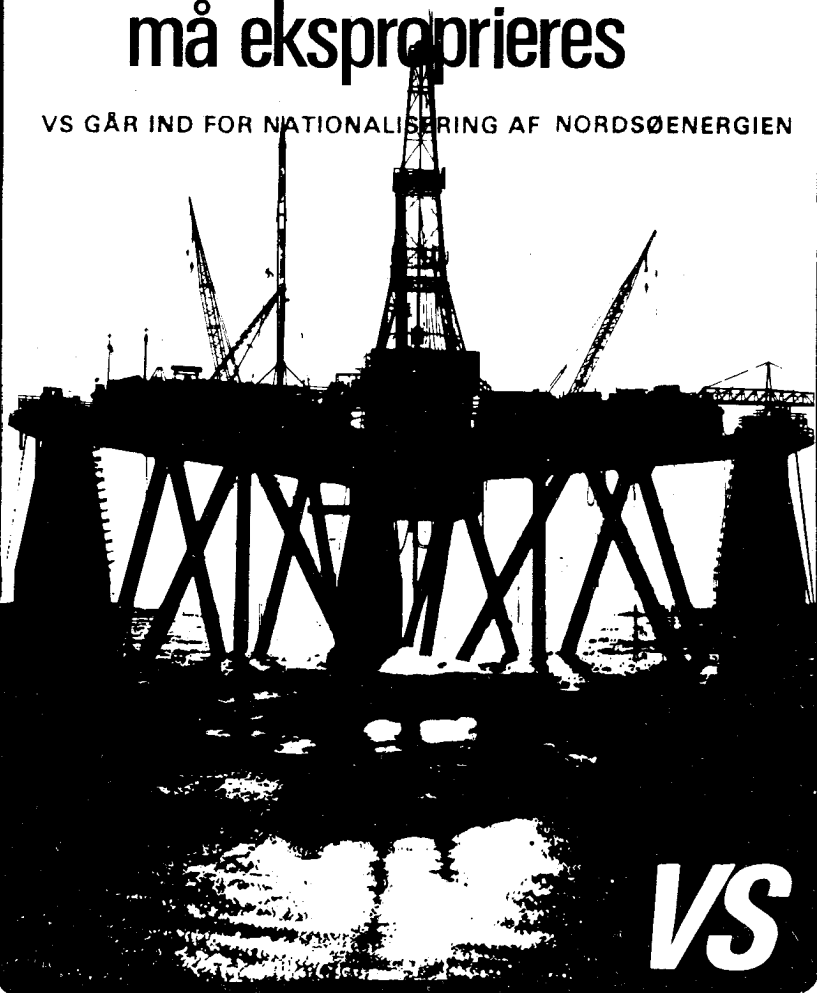

Fratag A.P. Møller bevillingen

Undergrundsrettighederne må eksproprieres

VS GÅR IND FOR NATIONALISERING AF NORDSØENERGIEN

VS

UNDERGRUNDSRETTIGHEDERNE MÅ EKSPROPRIERES VS GÅR IND FOR NATIONALISERING AF NORDSØENERGIEN

- MEN HVAD ER VILKÅRENE?
- OG HVAD ER KONSEKVENSERNE?

VS har længe været tilhænger af, at eneretsbevillingen til energiråstofferne i den danske undergrund blev frataget A.P. Møller. Vi har direkte stillet forslag herom i 1971 (før nogen anden interesserede sig for energipolitik) og i 1976 (da regeringen med støtte fra næsten alle partier betingelsesløst genforærede A.P. Møller de tabte gasrettigheder). Og vi har gentaget ekspropriationskravet under de aktuelle olieforhandlinger mellem staten og A.P. Møller.

Det er ikke fordi vi er vilde med ekspropriationer eller nationaliseringer i almindelighed. Faktisk har vi forholdt os yderst skeptisk til de konkrete nationaliseringsforslag, der har været fremme fra forskellige side især som følge af krisen: B & W, Kastrup Glasværk, Stålvalseværket, Silkeborg Papirfabrik osv. Det hænger sammen med erkendelsen af, hvad det er for en stat, disse foretagender vil blive overtaget af: det er en borgerlig kapitalistisk stat, den vil drive disse virksomheder på almindelige kapitalistiske betingelser, nationalisering under disse vilkår har derfor intet med socialisme at gøre, men kan endda komme til at virke som skyts imod socialismen.

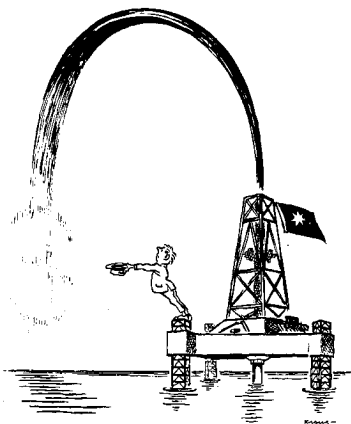
Det er selvfølgelig *den samme* borgerlige, kapitalistiske stat, som ved nationalisering får kontrol over energiråstofferne. Også her sætter det nogle grænser for, hvad der egentlig er opnået ved nationaliseringen.

Når VS alligevel gennem alle årene på *dette* punkt har kæmpet for ekspropriationskravet, så skyldes det — foruden at den danske grundlov overhovedet ingen bestemmelser rummer om nationalisering, men kun har en bestemmelse om ekspropriering — at en ekspropriering simpelthen er forudsætningen for, at energiresourcerne kan indgå i en ressorceansvarlig, langsigtet energiplanlægning, og for at energiresourcerne økonomiske værdi kan komme den danske befolkning til gode.

Ekspropriation giver ikke *sikkerhed* for, at det vil ske, men er en forudsætning for, at det kan lade sig gøre. Derfor skal ekspropriation kædes sammen med en kamp for, at det sker.

BETINGELSERNE FOR EKSPROPRIATION

Den borgerlige grundlov er et klart udtryk for borger-

skabets klasseinteresse og værner selvfølgelig den private ejendomsret meget stærkt.

Det er dog forudset, at ekspropriation kan blive nødvendig i forskellige situationer. Grundlovens §73 fastslår, at ekspropriation kun kan ske, »hvor almenvellet kræver det«, og da ved lov og »mod fuldstændig erstatning«.

Man kan med rette spørge, om eneretsbevillingen overhovedet falder ind under disse bestemmelser. Grundloven taler om *ejendom*, og her drejer det sig ikke om en ejendom, men om en betinget og tidsbegrænset bevilling, og man burde derfor egentlig uden videre kunne fratage DUC koncessionen — men selv hvis de svagere ekspropriationsregler skulle benyttes, som regeringen og de borgerlige partier synes at ville, så er deres forestillinger om betingelserne for en ekspropriation vildt overdrevet.

Men lad os se, hvad juraen siger om dette spørgsmål. Ekspertene er enige om, at betingelserne for en ekspropriation er til stede! Det ville nok også være svært at finde noget eksempel på et mere oplagt hensyn til »almenvellet«, — og ingen uafhængig jurist har i den løbende debat rejst tvivl om, at en ekspropriationslov vil være gyldig. Når A.P. Møllers repræsentant, Lrs. Kristian Mortensen siger, at selskabet muligvis vil bringe også *det* spørgsmål for retten, er det blot hvad han *skal* sige som A.P. Møllers repræsentant, og hvis selskabet faktisk *gør* det, kan det kun betragtes som forhalingsmanøvre. Ingen andre bestrider, at lovgivningsmagten selvfølgelig kan

ekspropriere. Spørgsmålet er således alene: Hvad skal der i givet fald betales i erstatning?

ERSTATNINGSPØRGSMALET

Både i 1976 og 1980 forsøgte VS gennem forespørgsler i Folketinget at få en nogenlunde kvalificeret debat om ekspropriationsproblematikken, herunder om erstatningsspørgsmålet. Regeringen og de borgerlige partier har imidlertid på intet tidspunkt ønsket en seriøs drøftelse, men har foretrukket den rent demagogiske agitation.

På den socialdemokratiske kongres i september 1980 bæværgede Anker Jørgensen det overvældende nationaliseringskrav ved at påstå et erstatningsbeløb på måske mere end 100 milliarder! Efter forhandlingssammenbruddet i december 1980 har Metals cheføkonom, Steffen Møller, til stor fornøjelse for Berlingske Tidende og Højrefløjen »opgjort« erstatningsbeløbet til mindst 160 mia kr.

Den konservative Erik Ninn-Hansen har ladet sig inspirere til at sige, at »fuldstændig erstatning«, må betyde, at eftersom der er olie og gas for 300 mia kr., så skal der betales 300 mia i erstatning »eller 100.000 kr pr. skatteyder«. Det viser noget om, hvordan højrefløjen vil forsøge at køre kampagnen mod et lovindgreb.

Da Ninn-Hansen blev foreholdt, at hans argumentation var på samme niveau som »den sorte hånd« under jordlovsafstemningen, svarede han: »Ja, og lige så effektiv!« (De borgerlige vandt jordlovsafstemningen i 1963 på en demagogisk skrækkampagne).

Men selv en borgerlig grundlovs erstatningsbestemmelse er aldrig blevet fortolket så vanvittigt reaktionært, som Anker Jørgensen, Steffen Møller og Ninn-Hansen her har gjort.

Der er afgørende fortilfælde, hvor det er slået fast, at erstatningsbeløbene kan være langt mindre end, hvad et spekulativt salg kunne indbringe. Dertil kommer, at denne sag i mange henseender er enestående på måder, som kun kan tilsige endnu større tilbageholdenhed med erstatningen. Desuden har staten en ubegrænset beskatningsret, som i *principet* kunne benyttes til i alt væsentligt at fjerne den fortjeneste, som A.P. Møller evt. vil kræve erstatning for tabet af. Og endelig har der udviklet sig en international retsorden omkring olie- og gasforekomster, som i erkendelse af energiråstoffernes livsvigtige betydning stiller staterne langt stærkere på disse områder end på andre kontraktlige eller bevilingsmæssige områder.

Hvis man vil diskutere erstatning efter den borgerlige juras bestemmelser er der ingen grund til, at den skal være mere end betaling for det arbejde der er

gjort og for de anlæg og faciliteter der overtages, det vil sige højst omkring 3 milliarder kroner.

FORFATNINGSG- EKSPERTERNES VURDERING

De fleste indlæg om ekspropriationsvilkårene i den offentlige debat — også fra jurister — har i højere grad argumenteret politisk end juridisk. Forsøg på en egentlig forfatningsretlig vurdering af erstatningsspørgsmålet er ret beset kun foretaget af én ekspert på området, lektor ved Århus Universitet, dr.jur. Orla Friis Jensen, samt af de to professorer i statsforfatningsret ved henholdsvis Københavns og Århus universitet, Henrik Zahle og Peter Germer.

Med mindre nuancer tegner eksperterne følgende billede:

1. *Alle områder, hvor der ikke er gjort fund*, vil kunne tages tilbage uden erstatning. Nogle eksperter mener, at der i disse tilfælde ikke er tale om ekspropriation, men selv om det skulle være tilfældet efter domstolenes opfattelse, mener man ikke, at der er noget at erstatte.
2. *De områder, hvor der er gjort fund* og hvor indvinding er i gang, vil kunne eksproprieres, men kun mod erstatning. Man er enige om, at der ikke er nogen klar forhåndsregel for fastsættelse af erstatningsstørrelse, og om at det er afgørende, at lovgivningsmagten i forbindelse med ekspropriationslovgivningen fastsætter bestemmelser for erstatningsudmålingen. *Hvis denne kommer til at svare til de gjorde investeringer med en rimelig forrentning, mener man ikke at domstolene vil underkende en sådan udmåling!*
3. Hvad angår spørgsmålet om *forsinkelser som følge af retssager*, er man enige om, at staten ikke behøver at afvente udfaldet af domstolenes behandling af erstatningsspørgsmål, som meget vel kan vare nogle år. Staten kan disponere over de eksproprierede områder med det samme. Skulle A.P. Møller bringe selve *ekspropriationen* for retten, kan en sådan principalsag udskilles fra erstatningsudmålingen og afgøres relativt hurtigt.

For en langt grundigere behandling af disse spørgsmål kan henvises til den høring, som blev arrangeret den 13.12.1980 af VS i samarbejde med OOA, NOAH, Oprør fra Midten, SF, Det radikale Venstre og Retsforbundet med bl.a. Peter Germer og Henrik Zahle som vidner (Røde hane, januar 1981).

VS

